

L'esclavitud del tercer mil·lenni

El periple del vaixell africà Etireno ha recordat tothom l'existència del tràfic d'esclaus. A Occident es considera abolida des del segle XIX, però l'esclavitud avui és viva camuflada sota els fluxos de l'economia global: en un planeta superpoblat, la mà d'obra explotada és més útil que mai, i la pietat i les lleis són secundàries. L'escàndol és que ens n'escandalitzem, en compte d'eliminar-la.

Als nostres dies, encara hauríem de tenir present l'exemple del mite d'Espàrtac. Tot i que Unicef no va encertar en el càlcul de nens víctimes de traficants de mercaderia humana –mercaderia per a treball o serveis forçats– que viatjaven a l'Etireno, l'esclavitud, avui, és un fet quotidià.

Aquest vaixell de bandera nigeriana fa poques setmanes va partir des de Benín, un petit país d'Àfrica Central productor d'esclaus. Va tornar al mateix punt d'eixida després que Unicef donara l'alarma. Segons l'organització humanitària, el carregament incloïa 250 nens els quals, amb la intervenció dels seus mateixos familiars, anaven a ser venuts com a esclaus en altres països africans. En realitat, no hi havia més de 31 menors a bord: les autoritats internacionals acabaren catalogant-los d'"immigrants il·legals". Però per a Unicef això és un eufemisme, ja que el mateix golf de Guinea –on es troba Benín– és conegut com a "golf dels esclaus". Benín i els seus països veïns, Ghana i Togo, són espais proveïdors de nens per a treballs extenuants (en el cas de les nenes, l'abús sexual acostuma a anar inclòs).

Les zones receptores són Gabon i Costa d'Ivori, Nigèria o Guinea. El preu de venda no supera les 2.000 pessetes per cap, i els traficants o moderns negrers poden tornar a vendre'ls per unes 60.000 pessetes. Possiblement, uns 200.000 menors es veuen afectats per aquest negoci a l'Àfrica Occidental. Altres càlculs de distintes ONG apunten que 2 milions de nens en tot el món es poden considerar "esclaus" (27 mi-

lions si hi incloem els adults, com ara les prostitutes víctimes de les màfies). Però la xifra pot créixer fins els més de 200 milions si considerem esclavatge –i de fet, ho és– l'explotació laboral dels menors. La diferència és que quan parlem d'explotació laboral diem que l'explotat rep diners o una contraprestació a canvi del treball, per molt paupèrrima que siga. L'esclau ha de conformar-se si no mor de fam, cosa que no sempre aconsegueix, ja que hi ha molts nens disponibles en el Tercer Món –massa nens– i molta misèria en les cases dels seus pares –massa misèria– perquè els pares no venguen els fills o perquè els compradors d'esclaus –del Tercer Món, o de qualsevol altre món– tinguen excessiva cura de la mercaderia.

Un acord buit. Al juny de 1999, l'Organització Internacional del Treball (OIT) va aprovar un acord –el 182– pel qual prohibia totes les formes d'explotació de menors, des del treball forçat i el tràfic esclavista fins a la prostitució i la pornografia. Però ha servit això per a alguna cosa? Vertaderament, per a poc més que per a tranquil·litzar les consciències europeïstes. Perquè a l'Àfrica, a Tailàndia, al subcontinent indi, a Cambodja, a Rússia, a Brasil o a Colòmbia, la mentalitat arrelada és que quan un nen ja pot caminar, ja pot treballar. L'esforç de les ONG se centra a demanar l'educació de les famílies i els menors: volen proporcionar una oportunitat futura als fills i un canvi mental en els pares. Però la tradició i la misèria acostumen a pesar més que l'intent de redreçament. Entre altres coses, perquè la idea que els pares han de tenir

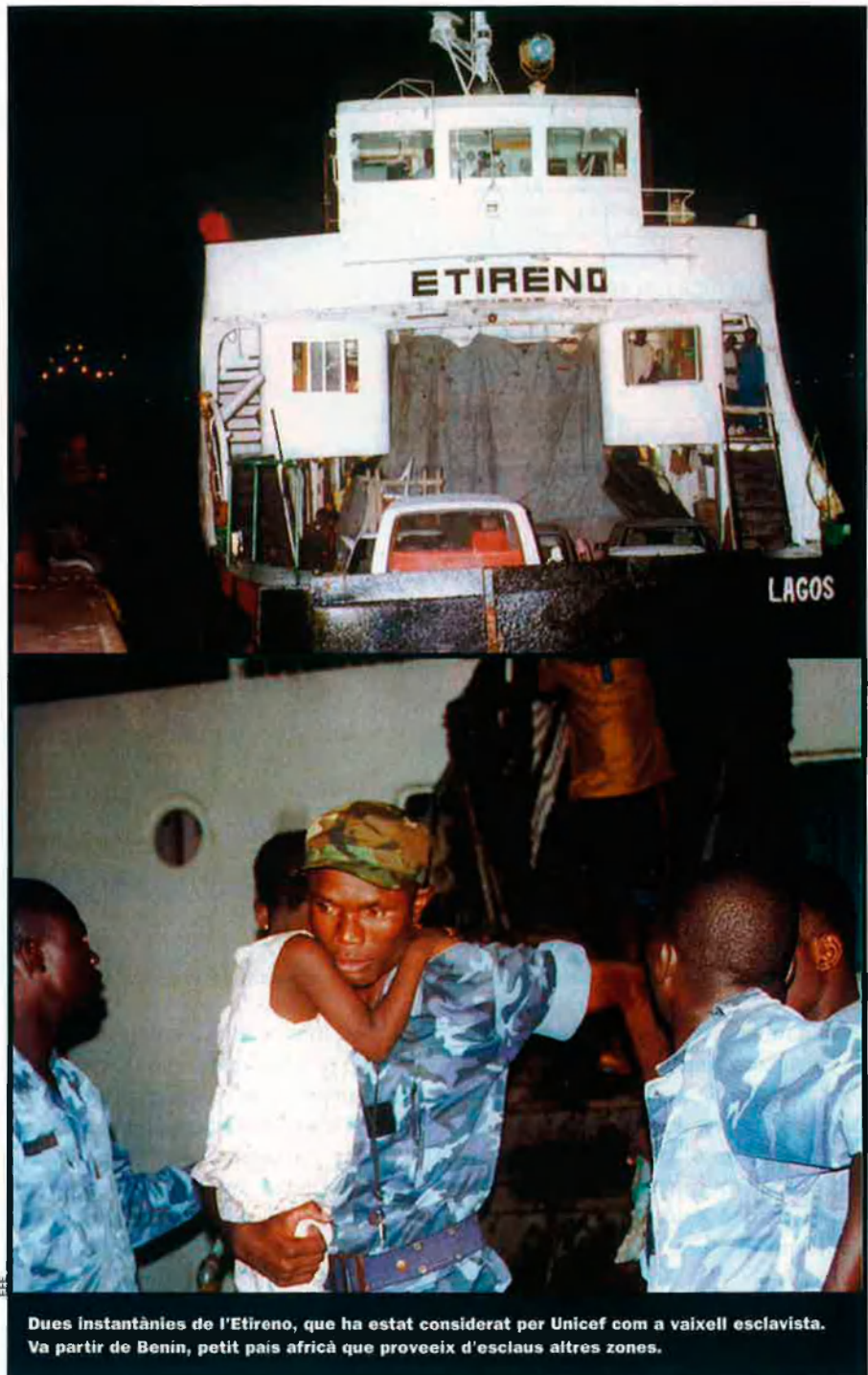
cura dels fills fins que són majors d'edat és fruit de la moral occidental benestant, i queda llunyana en la majoria dels territoris abans esmentats.

Per exemple, en moltes zones d'Àfrica o Àsia, els fills naixen i viuen al servei dels pares, que poden disposar-ne com vulguen per assegurar-se la pròpia supervivència. Si això ho barregem amb certes peculiaritats místiques —devoció als bruixots esclavistes en diverses ètnies africanes, o la creença en zones de l'Índia que la prostitució va lligada a un destí preestablert en el cosmos diví—, el problema encara es complica més.

I es converteix en un atzucac quan el mateix explotat se sent envaït per una sensació de poder i supervivència implacable dins de la mateixa situació d'explotació. Per exemple, prostituir-se als carrers de Moscou ha acabat considerant-se com una opció associada al *glamour* pels menors que l'exerceixen, ja que els permet sobreviure amb certes possibilitats en una Rússia que és una jungla. També els infants-soldats que maten al servei dels senyors de la guerra de Sierra Leone —els missioners javerians parlen d'uns 4.000 menors— se senten superiors a tothom enmig d'aquella zona catastròfica, devastada pels conflictes originats per la possessió de territori i de recursos econòmics.

Sri Lanka, Afganistan, Sudan, Líban, Angola, Palestina, o les zones de Colòmbia i Mèxic controlades pels capos de la droga són altres territoris poblats per nens-guerrers, víctimes que es converteixen en botxins carnisers mitjançant un procés de segrest, càstig i adoctrinament salvatge. Com en els altres casos d'esclavatge, donen pocs problemes als propietaris, són molt més fàcils de dominar que els adults i hi ha molts *exemplars* disponibles per a substituir els que cauen.

Però en un món interconnectat, hi ha esclaus pertot arreu. Els menors hispanos que treballen en els camps agrícoles nord-americans, ho són. Els menors que poden detectar-se en xarxes paidòfiles d'Internet, ho són. Les prostitutes africanes que omplen carrers de casa nostra, sotmeses per les màfies a través de ritus vudú i enganys mone-

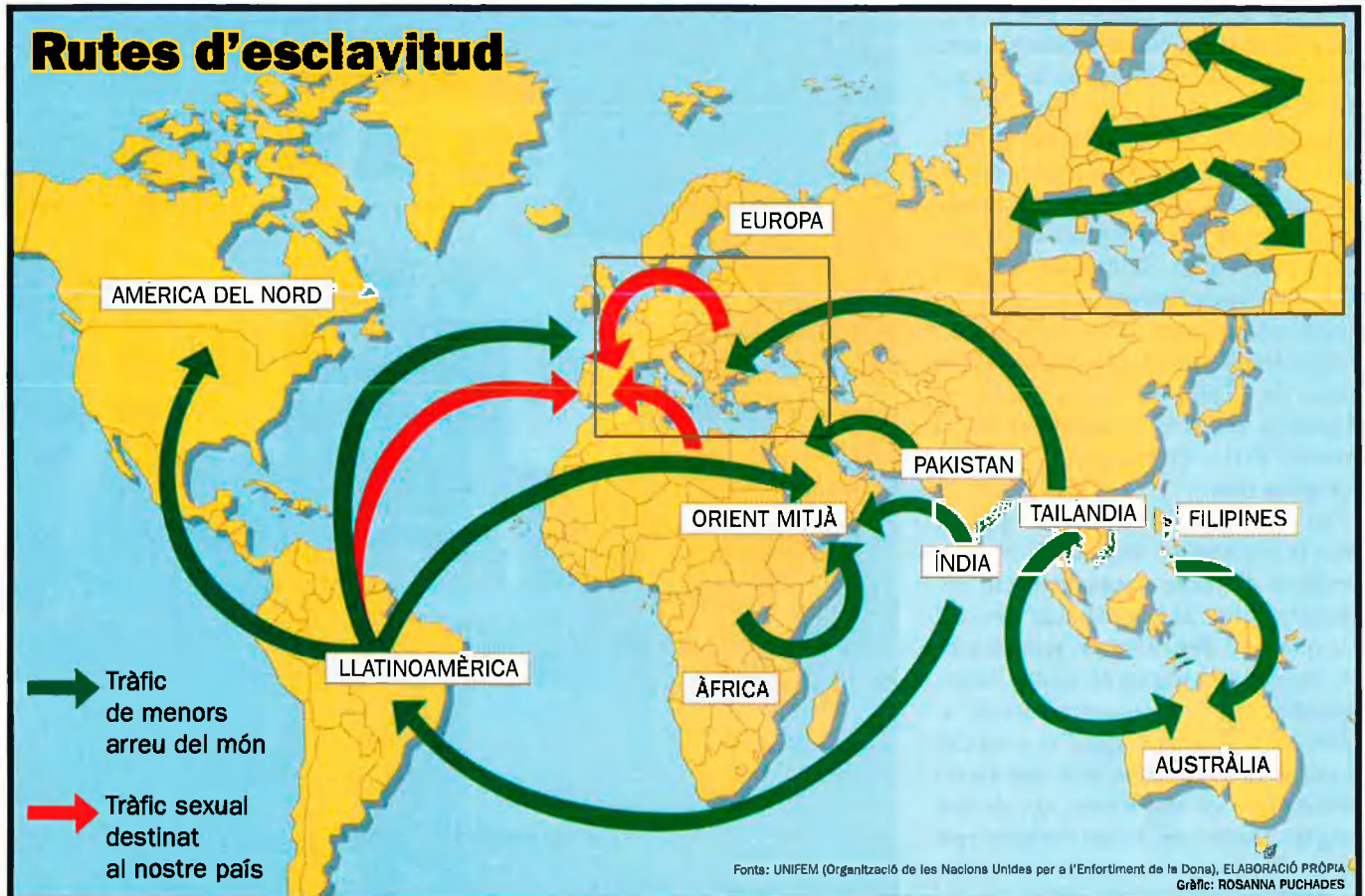
Dues instantànies de l'Etireno, que ha estat considerat per Unicef com a vaixell esclavista. Va partir de Benin, petit país africà que proveeix d'esclaus altres zones.

taris que les endeuten amb els seus proxenetes, ho són també. Els immigrants equatorians que, segons ha descobert el sindicat CGT, varen denunciar el passat gener que una empresa constructora de Gandia els tractava "com a esclaus" —només els compensava cobrint les seues despeses d'alimentació—, ho són. I els romanesos d'ètnia gitana que capten almoina als nos-

tres carrers organitzats per supervisors, ho són.

En molts d'aquests exemples, els mateixos explotats es llancen directament en mans dels explotadors per sobreviure. I en molts d'aquests exemples —exemples que esguiten Occident—, les autoritats del país en qüestió s'acullen a la doble moral legal per no fer res: com que habitualment l'esclavitud a-

Rutes d'esclavitud

La globalització ha permès que l'esclavitud de menors i adults siga un fenomen que, si bé s'origina al Tercer Món, afecta la totalitat del planeta. L'exploatació sexual, l'adopció o els treballs forçats són els principals motius d'aquesta humiliació al nostre país: es dona sobretot el tràfic de prostitutes des de zones internacionals degradades, i l'exploatació laboral d'immigrants en fàbriques o zones agrícoles.

fecta immigrants il·legals, els explotats no existeixen com a persones... de manera reglamentària. Per tant, si no existeixen, no poden ser considerats per les autoritats com a "esclaus". Són "il·legals", un terme que empara tot tipus d'abús perquè situa fora de la llei aquells que el reben.

Nova esclavitud per a una nova economia. L'esclavitud es remunta a milers d'anys enrere, i poderoses civilitzacions com la de l'antic Egipte o la romana la integraren dins dels seus sistemes socials. A través de les modernes economies esclavistes d'Estats Units i Brasil, aquesta explotació ha anat arrossegant-se fins avui. L'acte de domini sobre un ésser humà és el mateix que en l'antiguitat, però la forma ha canviat, perquè han canviat les possibilitats que el faculten. La població de la Terra s'ha triplicat des de la Segona

Guerra Mundial: ha passat de 2.000 milions de persones a quasi 6.000 milions. Precisament, com recorden diversos informes d'organitzacions humanitàries, el major creixement s'ha donat en els països on més es practica l'esclavatge (sud-est asiàtic, subcontinent indi, Àfrica i països àrabs). Molta d'aquesta població és menor de quinze anys. La seua multiplicació esgota els recursos i anul·la la mateixa concepció de la vida en aquestes zones. Fa que els drets humans acaben ací considerant-se una broma i abarateix més els preus de la mercaderia humana.

Molts d'aquests territoris han experimentat, al costat d'un augment de població, un canvi econòmic i social en els darrers cinquanta anys. Si en els països desenvolupats la modernització ha enriquit les classes dominants i ha empobrit les més desfavorides, això encara s'ha notat més a l'Àfrica o al

sud-est asiàtic, amb l'afegit que molts camperols han quedat en la ruïna, i han acabat com a nuclis familiars d'esclaus a la disposició de qualsevol amo.

Els governs dels països afectats no acostumen a fer cas dels problemes de la ingent majoria pobra, sinó que atenen al creixement macroeconòmic, el qual beneficia realment les institucions financeres internacionals. La introducció de les multinacionals en nous mercats com Vietnam o Xina, on el ciutadà té assumit l'abús governamental sistemàtic, ha propiciat que el treball en condicions inhumanes s'accepte com un mètode normal de supervivència. A més a més, com apunta un minuciós informe sobre l'exploatació infantil que es pot trobar a Internet—elaborat per especialistes com Emiliano Mircovich i Mauro Spezia—, la pressió que el Banc Mundial (BM) i el Fons Monetari Internacional (FMI) exerceixen sobre els

països en vies de desenvolupament no fa més que potenciar el treball dels menors. Aquestes institucions imposen plans d'ajustament econòmic a les zones afectades si és que volen rebre préstecs internacionals. Els plans exigeixen promoció de les exportacions i retalls en les despeses públiques. Una de les primeres despeses que es retalla és la derivada de l'educació. Sense educació, els nens són condemnats a l'analfabetisme, i per tant, a no poder eixir mai del cercle que els tanca en el treball més precari, com ara el servei domèstic, l'extracció en mines o la feina de sol a sol com a obrers en la construcció.

La globalització fa que els països industrialitzats i les seues empreses es beneficien directament d'aquesta mà d'obra esclava –cas famós va ser el de Nike i les seues plantes de treball a Indonèsia, que va ser denunciat al 1991–, o que l'utilitzen per al divertiment: el turisme sexual en el Carib o Tailàndia en són una bona mostra. Com escriu el professor Kevin Bales en el seu llibre *La nueva esclavitud en la economía global*: “L'esclavitud redueix les despeses de producció en les fàbriques; aquests estalvis repercuteixen en el corrent econòmic i finalment es deixen sentir en les botigues d'Europa i Nord-amèrica en forma de preus més baixos o beneficis més elevats per als minoristes. Els béns produïts directament per esclaus també s'exporten i segueixen la mateixa trajectòria”.

I n'és conscient, el consumidor occidental, d'això? Bales ho dubta. “M'agradaria creure que la majoria de consumidors occidentals, si pogueren identificar els béns fabricats per esclaus, evitarien comprar-los encara que foren més barats”, desitja. I afegeix: “Però els consumidors busquen les ocasions, i normalment no es paren a preguntar per què un producte és tan barat. Hem d'afrontar la realitat: quan busquem la millor oferta és probable que estem escollint productes fabricats per esclaus.” Això és aplicable, amb major profunditat, als empresaris que s'aprofiten d'immigrants, als burgesos que malpaguen les minyones equatorianes o filipines, o als clients que requereixen els serveis sexuals de les prostitutes africanes més rebentades.

XXX PREMIS OCTUBRE

València, del 23 al 27 d'octubre del 2001

XIV. Encontre d'Escriptors

AMIR I DEMÀ. *La generació de la República*
i *la generació dels Octubre*

Simposi Internacional

De la Corona d'Aragó a la Itàlia del Renaixement

VII Congrés de Pensament

GLOBALITZACIÓ. *Economia, política i cultura*

X Congrés de Mitjans de Comunicació

INTERNET. *El català a la xarxa*

TIPUS DE MATRICULES:

1. Públic en general

Modalitat Única: 12.000 ptes. Inclou els drets d'inscripció, el material informatiu del congrés escollit i un certificat d'assistència atorgat per la Fundació Ausiàs March.

2. Estudiants universitaris

Modalitat A: 6.000 ptes. Inclou els drets d'inscripció, el material informatiu del congrés escollit i el certificat d'assistència atorgat per la Fundació Ausiàs March. Per un acord de la fundació amb la Universitat de València, aquesta pot emetre un certificat d'Extensió Universitària a tots els assistents. L'import d'aquest certificat, si es desitja, ha de sumar-se al preu de matrícula.

Modalitat B: 25.000 ptes. Inclou els drets d'inscripció, el material informatiu del congrés escollit, el viatge, l'allotjament, la manutenció i el certificat d'assistència que atorga la Fundació Ausiàs March. Aquesta matrícula sols pot gestionar-se a través dels acords establerts per la Fundació amb les universitats respectives.

NOTES IMPORTANTS:

- Places limitades
- Moltes Universitats convaliden l'assistència als congressos per crèdits acadèmics de lliure configuració. Informeu-vos-en!
- El termini de preinscripció s'obre l'1 d'abril i finalitza el 30 de juny del 2001

INFORMACIÓ:

Fundació Ausiàs March - Baró de Càrcer, 40, 7è, p. 14 - 46001 València
Telèfon: 963532407 - Fax: 963510036 - <http://www.premisoctubre.com>

EFE / RAFA GIL

A l'esquerra, joves prostitutes de Moscou, on la venda del cos és una opció en alça per a la supervivència. A la dreta, una immigrant romanesa demanant pels carrers de València. Molts d'aquests captaires desenvolupen la seua activitat sota el control d'un supervisor.

En aquesta perversa interrelació econòmica, hi ha un element encara més impactant. I és que el treball realitzat per esclaus en un país determinat posa en perill els llocs de treball en altres països. Els treballadors que fabriquen peces d'ordinador a l'Índia cobren tan poc, recorda Bales, "en part perquè el menjar, també produït per esclaus, és molt barat. Aquest fet redueix el cost dels béns que fabriquen i origina el tancament de fàbriques a Europa i Nord-amèrica, sense capacitat per competir contra uns preus tan baixos". I conclou: "El fet que l'esclavitud siga una activitat econòmica internacional ens demostra que no es combat adequadament: el control econòmic sobre la tinença i comerç d'esclaus és gairebé inexistent."

La investigació de les finances i l'aplicació de sancions econòmiques han permès detenir grans delinqüents, però aquestes mesures no s'apliquen als negres. Ni el Banc Mundial, ni les organitzacions comercials no se n'han preocupat. Potser perquè no els convé per a mantenir el sistema del qual formen part.

Rendibilitat espectacular. I és que, si en el món podem calcular un total de

18 milions de treballadors forçats a fer feines agrícoles, el benefici que generen podria superar els 100.000 milions de pessetes anuals. Un altre exemple: es calcula que les prostitutes esclaves produeixen uns beneficis d'un bilió de pessetes cada any.

Treballadors que, segons les classificacions internacionals, es poden dividir en tres grups. Primer, aquells que pertanyen a l'anomenada "esclavitud en penyora", és a dir, els que són apresats o són venuts directament a negres (pràctica característica de l'Àfrica central). En segon lloc, aquells que són esclaus per endeutament, que s'ofereixen ells mateixos com a garantia d'un préstec que no poden retornar de cap altra manera. Això és habitual a l'Índia i al Brasil, i també entre les prostitutes que emigren al nostre país des del Tercer Món. Finalment, els esclaus-contratuals, treballadors de factoria als quals se'ls garanteix una ocupació que, en la pràctica, és esclavista. Es dona als estats àrabs, al sud-est asiàtic i també a casa nostra amb immigrants de països subdesenvolupats.

Les diferències entre aquestes modalitats de servitud moderna i l'antiga esclavitud vénen donades per alguns ele-

ments característics. En la tradicional, el cost d'adquisició de l'esclau era elevat i la rendibilitat escassa. La relació es plantejava a llarg termini, amb un compromís de manteniment del serf per part del propietari. Hi havia escassetat d'esclaus disponibles, i les diferències ètniques es tenien molt en compte a l'hora d'adquirir-los.

En la modernitat, l'excés de població i l'utilitarisme despietat han depurat l'esquema. El cost d'adquisició d'esclaus és ara molt moderat, i la rendibilitat, molt elevada. Hi ha excés d'esclaus potencials, i, per això, la relació entre serf i amo és a curt termini. I com que l'esclau es considera substituïble, les diferències ètniques no es tenen en compte. Tampoc no hi ha raó per tenir-ne cura: és més barat deixar-los morir que comprar-los medecines.

No hi ha interès internacional, més enllà dels gestos esporàdics, per aturar aquesta sagnia. Però, si n'hi haguera, com es podria aturar? Fins ara, els comptats intents de posar-hi remei no han donat grans resultats. Les campanyes de distintes ONG contra la compra europea de catifes fabricades al Pakistan, a banda de no donar resultats significatius a Europa, s'ha trobat amb un

altre gran obstacle: el comerç interior en el país productor no s'atura, perquè els paquistanesos no veuen l'esclavatge amb els mateixos ulls que els occidentals. I a més a més, molts d'aquests esclaus i les seues famílies, com en altres països, moririen de fam sense aquesta feina. Responsables de l'OIT han fet declaracions públiques en què han qualificat la qüestió del final de l'esclavitud d'extremadament delicada. "Si no anem amb cura, podem fer més mal que bé", comentava Bill Myers, de l'OIT, a una periodista del setmanari alemany *Der Spiegel* al voltant de la possibilitat de prohibir el treball dels menors en el Tercer Món.

Només si els països on l'esclavitud és un fet acceptat prenen consciència dels canvis en la història del món, la humiliació dels més febles podria començar a solucionar-se. Per als asiàtics o els africans, el concepte occidental d'infantesa és una frivolidat i una dilapidació d'una font de riquesa familiar. L'educació escolar obligatòria en les capes socials més pobres, acompanyada de la prohibició real dels excessos més evidents en el treball dels menors, apareixen com les mesures més adients. Entre altres motius, perquè així els infants, quan siguin adults, no acceptaran que els seus fills passen per la mateixa situació que han passat ells. En aquest sentit, les ajudes econòmiques internacionals haurien d'acompanyar aquestes intencions, les quals han estat expressades en diferents ocasions per representants de l'OIT.

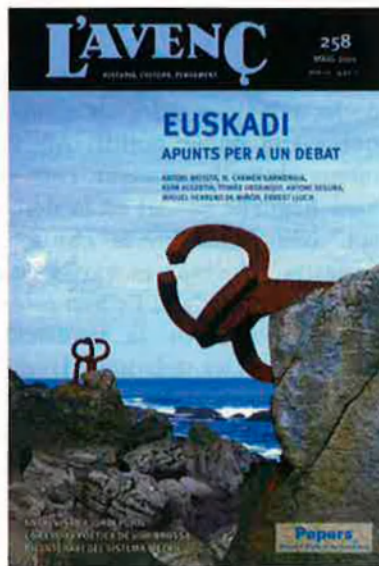
Quant als països del món desenvolupat, les mesures haurien d'adreçar-se a controlar seriosament les màfies de la prostitució i la immigració; a considerar als esclaus forans com a ciutadans de dret dels països receptors; i a rebaijar la hipocresia que ens fa escandalitzar-nos del cas del vaixell Etireno mentre vestim roba confeccionada per menors d'Indonèsia, o volem que les prostitutes africanes no ens molesten al carrer. Perquè si treballen en un club, fora dels nostres ulls, podem fer com si no existiren mentre ens considerem bones persones: aquesta és la nostra farsa.

Joan M. Oleaque

Les nenes desenvolupen els treballs més durs a l'Índia. Al subcontinent indi, l'esclavisme no és considerat com a Occident, sinó com una forma de vida inevitable, definida per la tradició.

Nou número ja a la venda

En quioscos, llibreries i per subscripció

I en el pròxim número...

Humans

Selecció natural i evolució cultural

L'AVENÇ - Consell de Cent, 278 - 08007 Barcelona
93 488 34 82 - avenc@retemail.es
<http://www.lavenc.com>

BITLLET

El diccionari com a símptoma,
M. Casacuberta i M. Gustà
Empresaris de la història, *G. Munoz*

maig
258

TEMES

Joan Brossa i la Tercera República, *M. Guerrero*
El metre per terres catalanes, *A. Ten i Ros*

DOSSIER:

EUSKADI. APUNTS PER A UN DEBAT

El conflicte basc. Una guia de lectura, *A. Batista*
D'un país que ja anem fent. La situació lingüística i cultural al País Basc, *M.C. Garmendia*
El nacionalisme basc. Entre el sincretisme i l'autodeterminació, *K. Aulestia Urrutia*
La cultura política estatal d'Euskal Herria, *T. Urzainqui Mina*

Sobre el inici d'ETA. Entrevista a lulen de Madariaga, *A. Batista*

Els camins de la pau, *A. Segura i Mas*
Constitucionalisme útil. Una idea al servei de la pau, *M. Herrero de Miñón i E. Lluch*
Webs d'interès sobre el País Basc

ENTREVISTA A JORDI PUJOL

Josep M. Munoz

MIRADOR, NOVETATS, LLIBRES, AGENDA,
PAPERS DEL MUSEU D'HISTÒRIA DE CATALUNYA